

Het Jenaplanarchief

Op donderdag 11 en vrijdag 12 januari 2007 ben ik samen met Hubert Winters wederom naar Duitsland geweest om te speuren in het leven en werk van Peter Petersen.

Op onze eerste reis "In De Sporen van Peter Petersen" (september 2006) ben ik achter het adres van Het Jenaplanarchief gekomen. Ik heb het gekregen van Lorenz Petersen gekregen, neef en huidige bewoner van het geboortehuis van Peter Petersen. Hubert en ik hebben de zoektocht voortgezet: donderdag 11 en vrijdag 12 januari was het zover: naar Vechta en nog een keer naar **Großenwiehe**.

Großenwiehe

Het eerste onderdeel van de reis "In De Sporen van Peter Petersen" van september 2006, was een bezoek aan Großenwiehe, de geboorteplaats van Peter Petersen. Daar hebben we de Peter Petersenschool bezocht en een bezoek gebracht aan de boerderij waar Peter Petersen geboren is. De boerderij wordt nu bewoond door Lorenz en Marianne Petersen. Lorenz Petersen (1936) is een zoon van de jongste broer van Peter Petersen: Willy Petersen (1899-1985). Met hem en zijn vrouw hebben we een ochtend herinneringen opgehaald van zijn oom Peter Petersen. Hij heeft zijn oom niet vaak ontmoet. Die keren dat hij hem tegenkwam was dat in zijn jonge levensjaren. We hebben dan ook veel verhalen gehoord die hij weer van zijn vader gehoord had. Toch hebben we interessante dingen te horen gekregen. Met name de familieverhoudingen werden ons steeds duidelijker.

Lorenz herinnerde zijn oom als een oom zonder grappen. In Het Jenaplanarchief schijnt echter een 'moppenboekje' van Peter Petersen aanwezig te zijn, waar Peter Petersen moppen in verzamelde. Helaas hebben we dit boekje (nog) niet gezien, zodat ik geen echte Peter Petersenmop kan citeren.

Lorenz noemt zijn oom Peter Petersen steevast "Der Professor". Ik merkte dat ik dat langzamerhand ging overnemen. Der Professor maakte lange avondwandelingen. En erg laat in de avond. Als jonge vond hij dat vreemd: in het pikke donker in je eentje wandelen. "Der Professor vroeg altijd naar mijn schoolboeken. Hij zette mijn boekentas op de kop en vroeg naar mijn vorderingen. Schrift voor schrift, boek voor boek." Ook vertelde Lorenz dat Der Professor steeds aantekeningen maakte. Op ieder stuk papier dat ie maar kon vinden. En dat handschrift was niet te lezen: "het was een soort geheimschrift" aldus Lorenz Petersen.

In het jenaplanarchief hebben we het stenoschrift van Der Professor met eigen ogen aanschouwd (zie foto verderop in dit artikel). Het klopt: je kunt er niks van maken. Het schrift heet "Stenotachygraphie" en werd vroeger in de 'Landtag' van de deelstaat Sachsen gebruikt.

De bibliotheek van Peter Petersen

De contacten met Lorenz en zijn vrouw Marianne Petersen lopen vanaf september 2006. Van hen kregen wij te horen dat de bibliotheek van Der Professor in Vechta was. Een neef, dr. Peter Remmert, heeft alle boeken van Der Professor.

Peter Petersen heeft in totaal 6 kinderen. Uit zijn eerste huwelijk (1911-1927), met de van goede stand afkomstige Gertud Zoder (1892-1954), komen drie kinderen voort: Hilde, Uwe, en Dieter. In zijn tweede huwelijk (1928) met Else Muller worden ook drie kinderen geboren: Elisabeth (1928-2005), Katharina (1930) en Carsten (1932-1986). Elisabeth Remmert-Petersen heeft in haar leven veel waarde gehecht aan de spullen van haar vader. Zij wilde graag dat alle spullen van haar vader op een centraal punt verzameld zou worden. Nog voor het einde van haar leven is deze droom in vervulling gegaan. Samen met haar zoon dr. Peter Remmert heeft ze bij de familie alle spullen opgevraagd. Een groot deel van het familiearchief was tot voor kort in Keulen, bij Tilmar Petersen, een zoon van Uwe Petersen. Ook heeft Elisabeth Remmert-Petersen spullen van diverse universiteiten teruggehaald. Alle spullen liggen nu op één plek: Vechta, Botenkamp 47.

Alle stukken zijn te vinden in het Peter Petersen archief. Dr. Peter Remmert heeft alle boeken en documenten op een zeer overzichtelijke manier bij elkaar gebracht in een studeerkamer. Hij woont daar in een zeer ruime woning, met zijn vrouw (schoolleider van een Grundschule, en zijn twee kinderen Elise (2000) en Peter (2005).

Hubert en ik waren onder de indruk van de ruim 3000 boeken die daar bijeen waren gebracht. En daar stonden we dan, midden in het gedachtegoed van Der Professor.

Dr. Peter Remmert besteed veel aandacht aan het archief. Bijna al de boeken die Peter Petersen in zijn eigen bibliotheek had staan, staan daar netjes op de planken. Zelfs zijn schoolboeken, die hij in zijn opleidingen heeft gebruikt, zijn aanwezig. De werken zijn op onderwerp gerangschikt en zijn ontsloten via een digitaal zoekstelsel. Zelfs die paar boeken, waarvan duidelijk is dat Peter Petersen ze gehad heeft maar die niet meer aanwezig waren, zijn door dr. Peter Remmert aangeschaft. Via internet heeft hij exemplaren opgespeurd en gekocht. Zo kun je spreken van een complete bibliotheek van Peter Petersen.

Natuurlijk zijn de boeken die door Peter Petersen zelf geschreven zijn aanwezig. Keurig op chronologische volgorde, gerangschikt op jaartal. En compleet. Ook alle uitgaven van ieder werk zijn aanwezig. Zelfs het eerste exemplaar van Het Kleine Jenaplan. Daarbij zijn ook vele manuscripten aanwezig. De uitgaven tijdens de nazi-tijd vielen op door de veelvuldig gecorrigeerde zinnen: iedere woord is wel een paar keer herschreven. Deze wijzigingen op wijzigingen met doorhalingen en nieuwe suggesties in het handschrift van Petersen zelf zijn het bestuderen waard.

Ook alle vertalingen van Het Kleine Jenaplan zijn aanwezig, tot aan het Japans aan toe. Alleen de engelse vertaling van het boek Het Kleine Jenaplan bestaat niet. Nog niet: dr. Peter Remmert legt de laatste hand aan een engelse vertaling van het boek van zijn opa. Het zou mij niet verbazen dat er in dit jaar (2007) deze engelse vertaling wordt toegevoegd aan het jenaplanarchief.

De aantekeningen van Peter Petersen

Naast de boeken zijn er ook vele kartonnen dozen met manuscripten van Der Professor aanwezig. Dozen vol met aantekeningen voor spreekbeurten en ideeën voor publicaties. Helaas zijn die aantekening voor het overgrote deel geschreven in een soort steno. Een snelschrift dat Peter Petersen zich eigen had gemaakt in zijn studietijd. Deze aantekeningen zijn niet te ontcijferen. Slechts iemand die deze vorm van steno ("Stenotachygraphie") beheerst kan het ontcijferen. Gelukkig kent dr. Peter Remmert iemand die het kan lezen: dr. Stallmeister. Langzaam worden deze documenten door hem ontcijferd van Stenotachygraphie naar Duits.

Helaas konden wij niet achterhalen welke thema's daar nog opgesloten liggen. Wel is het zorgvuldig opgeborgen. De losse blaadjes worden op chronologische volgorde bij elkaar gebonden en bewaard in kartonnen dozen.

Foto's en meubels

Ook zijn er vele dozen met foto's te vinden in het archief. Natuurlijk de foto's die al eens gepubliceerd zijn, maar ook vele foto's die ik nog nooit eerder gezien had. Veel privé-foto's van Peter Petersen, maar van zijn universiteitsschool.

Beneden in zijn huis heeft dr. Peter Remmert zijn werkkamer. Hij heeft zijn werkkamer ingericht met de meubels van Peter Petersen. Zijn bureau, zijn boekenkast en zijn klok staan daar prachtig onderhouden opgesteld. Een mooi ingerichte werkkamer waar werkelijk de sfeer van Peter te voelen is.

Briefwisseling Petersen – Freinet

Ik was bijzonder geïnteresseerd in de briefwisseling tussen Peter Petersen en Celèstin Freinet. In het archief zijn 9 brieven aanwezig (1932 2 x, 1949, 1950 6 x). En natuurlijk de wetenschappelijke bewerkingen van professor Jörg. De briefwisseling is in een prima staat en is keurig gearchiveerd. Peter Remmert doet dit zeer zorgvuldig, met een Duitse 'grundlichkeit', zoals hij het hele archief aan het ontsluiten is. Mijn aandacht viel onmiddellijk op de

brief van Freinet van 27 september 1949 (zie afbeelding). Freinet schrijft in de aanvangzin dat hij verbaasd is over het feit dat Peter Petersen nog leeft en nog werkzaam is aan de universiteit van Jena: "*...que vous êtes en vie et que vous avez repris votre place à l'Université d' Jena.*" Ik heb me dan ook voorgenomen om deze briefwisseling eens nader te bestuderen. Ik zou dat graag willen doen met de Freitkenner Rouke Broersma. (Hij heeft de Freinet-Biografie van Michel Barré (*Célestin Freinet, un éducateur pour notre temps*) vertaald.)

www.jenaplan-archiv.de

Ik ben onder de indruk van het jenaplan archief in Vechta. De moeite waard om te bezoeken. Zeker voor mensen die zijn werk willen bestuderen. Maar ook om een indruk te krijgen van zijn werk, manier van leven. Het archief is goed ontsloten. Door de toewijding en deskundigheid van dr. Peter Remmert kan ik zeggen dat het archief in goede handen is. Dankzij zijn toewijding is het archief al grotendeels ontsloten. Ik kan iedereen dan ook aanraden om eens naar de website van het archief te surfen: www.jenaplan-archiv.de te surfen.

Het JAS (Jenaplan Advies en Scholing: www.jenaplan.nu) blijft de nauwe banden met het archief onderhouden. Met Peter Remmert hebben we afgesproken dat hij aanwezig is bij de opening van ons internationale jenaplancentrum 'Het Bovenveen' te Echten. Met hem willen we ook zijn tante Katharina (5^e kind van Petersen) en Lorenz en Marianne Petersen uit Großenwiehe uitnodigen om het jenaplancentrum te openen. Dat wordt een feestelijke opening.

Freek Velthausz

(drs. F.D.M. Velthausz is jenaplanpedagoog en is samen met Hubert Winters eigenaar van het JAS (Jenaplan Advies en Scholing). Met z'n achten brengt Het JAS jenaplan bij de kinderen door scholen te ondersteunen in hun jenaplanontwikkeling)

